

Języki wrażliwości

Drogie Dzieci i Rodzice, Drodzy Nauczyciele, Drodzy Goście Sceny Wspólnej!

Wspólnie z Jagodą zapraszamy Was do świata, w którym wyobraźnia nie ma granic, a każdy strach można oswoić.

Główna bohaterka spektaklu „Jagoda i niedźwiedzie” ma niezwykłą osobowość. Swoją energią mogłaby obdarować wszystkich wokół. Jest odważna, nie boi się mówić o tym, co widzi i czuje. Jej opowieść o niedźwiedziach budzi wiele sprzecznych emocji, nie wszyscy jej od razu wierzą. Mamy nadzieję, że uda się nam wspólnie poznać oraz zrozumieć Jagodę i jej świat. Choćby jego kawałeczek.

Oddajemy w Wasze ręce nasz edu-przewodnik. Liczymy na to, że stanie się dla Was inspiracją do domowych i szkolnych działań, rozwijających kreatywność zarówno dzieci, jak i dorosłych. Nie jest to zamknięty i gotowy projekt rozmowy lub lekcji po spektaklu, ale „zestaw startowy”, pomysł na kontynuację teatralnej przygody.

A może Wy też macie swoich niewidzialnych przyjaciół, którzy opiekują się Wami?

Zapraszamy do wspólnej rozmowy i zabawy!

Asia i Nastka

Przewodniki po spektaklach stanowią część edu-pakietu i powstają w ramach - zainicjowanego w 2019 roku - projektu Edu-akcje. Prezentowane materiały edukacyjne otwierają kolejne możliwości: rozmów, zabaw i działań w obrębie przedstawień Centrum Sztuki Dziecka w Poznaniu, a także prezentują ciekawostki na temat spektakli czy zawartych w nich kluczowych elementów.

Zaczniemy od rozmowy

Symbolika niedźwiedzi

Kim są tytułowe niedźwiedzie? Kogo mają chronić i dlaczego? Czy ich pojawienie się zmienia coś w życiu bohaterów?

Dyskusję można rozpocząć od poruszenia kwestii sposobu pojawienia się niedźwiedzi, zarysowując ich wpływ na bohaterów i ich relacje. Po opisie i uwzględnieniu najistotniejszych faktów kontynuujemy rozmowę, próbując odczytać, co mogą symbolizować tytułowe postaci i jakie jest ich znaczenie dla całego dramatu/spektaklu.

Kilka informacji na temat symbolu i alegorii znajduje się na końcu tego przewodnika, w sekcji „Ciekawostki”.

Opinia innych

W życiu codziennym nieustająco spotykamy się z oceną innych – oceniają nas rodzice, koledzy i koleżanki, nauczyciele. Niejednokrotnie ktoś wypowiada się na nasz temat, czasem chwalać nas, innym razem krytykując, niekiedy obrażając. Jagoda jest osamotniona w swoim „widzeniu niedźwiedzi” i staje się obiektem rozmów i oceny innych. Dyskusja może się rozpocząć od tego, czy zawsze powinniśmy mówić to, co myślimy na temat innych, i jak opinia innych ludzi wpływa na nas samych. W końcu – dlaczego tak łatwo oceniamy innych i na podstawie drobnych szczegółów lub przypadkowych sytuacji wyciągamy na ich temat wnioski?

Możecie przeprowadzić mały eksperyment i spróbować przez jakiś czas nie myśleć o innych w sposób oceniający. Zaczniście od 15 minut, godziny, a nawet jednego dnia.

Uwaga! To zadanie wymaga sporo wysiłku, ale może też doprowadzić do ogromnych zmian w Waszym myśleniu.

Różne wrażliwości

Punktem wyjścia do rozmowy o spektaklu może być także zagadnienie wrażliwości, czyli indywidualnego sposobu reagowania na otaczającą rzeczywistość oraz jej przeżywania. Wrażliwość może przejawiać się na wiele sposobów. Jest to np. szczególna czułość na krzywdę innych, niesprawiedliwość, przemoc czy potrzeby innych. Ale także na hałas lub intensywne bodźce świetlne. Osoby o wyższej wrażliwości niż przeciętna czasami mogą czuć się niezrozumiane przez innych. Tak naprawdę wrażliwość jest po prostu jedną z cech, która charakteryzuje poszczególne osoby i którą ludzie się między sobą różnią. Każda wrażliwość, szczególnie ta bardzo wysoka, może jednak także stanowić naszą siłę. Pozytywnie wpływa na kształtowanie się empatii, pozwala „widzieć więcej”. To także dobry początek rozmowy o uczuciach i emocjach, które towarzyszą młodym ludziom w rodzinie, w grupie rówieśników i w innych sytuacjach społecznych.

Czy wrażliwość Jagody możemy uznać za jej siłę lub wyjątkową moc? Jak ta cecha dziewczyny wpływa na osoby w jej otoczeniu?

Jeśli jesteście zainteresowani pogłębieniem tego tematu, polecamy krótki artykuł: <https://dziecisawazne.pl/wrazliwosc/>. Był on dla nas ciekawym spojrzeniem na temat, który od dawna nas bardzo interesuje.

Zabawy rodzinne

Niedźwiedzi gaj

liczba osób: cała rodzina

potrzebne materiały: kartki, kredki, długopisy

zasady: Każdy z członków rodziny zastanawia się nad tym, jak wygląda i zachowuje się jego niewidzialny niedźwiedź – co lubi jeść, jakie ma atrybuty, czy nosi kapelusz czy czapkę. Uczestnicy zabawy na swoich kartkach zapisują bądź rysują jeden z tych istotnych faktów na temat niedźwiedzia. Następnie podajemy kartkę osobie obok (po lewej stronie) i przyjmujemy kartkę od osoby z prawej strony. Znowu dorysowujemy/zapisujemy jedną rzecz (charakterystyczną dla naszego niedźwiedzia) i przekazujemy kartkę w lewo. Zabawa trwa do momentu, w którym nasza (pierwsza) kartka wróci do nas po dwóch kolejkach.

I jak przedstawia się Wasz niedźwiedzi gaj? Czy Wasze niedźwiedzie mają imiona?

Czarne jagódki

liczba osób: cała rodzina

potrzebne materiały: wszystko w jagodowym kolorze

zasady: Domownicy mają za zadanie w ciągu 10 minut zebrać jak najwięcej przedmiotów w kolorze jagodowym lub zawierających chociaż fragment w tym kolorze. Po tym czasie następuje prezentacja zgromadzonych rzeczy.

No właśnie, zaraz, zaraz! A jaki to jest kolor jagodowy? Czy wszyscy myślimy tak samo? Czy jagodowy może mieć różne odcienie? I kto w tym zadaniu jest zwycięzcą?

Indiańskie harce

liczba osób: minimum dwie

potrzebne materiały: kolorowe bluzki, spódniczki/spodenki, sukienki, chusty, nieużywany materiał, który można pociąć na frędzle, krepa, bibuła, kolorowy papier, piórka, farby, kartki, nożyczki, klej lub taśma klejąca, zszywacz, nici, igła

Indianie praktykowali różne obrzędy, np. Taniec Słońca czy Taniec Duchów. W ich kulturze taniec był równie ważny jak słowo. Przedstawiał sceny z polowań, ale mógł też stanowić prośbę o deszcz, tłumaczyć zjawiska w przyrodzie, praktykowany był w lecznictwie i religii, w czasie kryzysu, zagrożenia, ale też służył zabawie i radości. Można go nawet porównać do rangi rytuału, chociaż nie we wszystkich plemionach miał takie samo znaczenie. Dzięki temu, że zawierał pewien zakres symboli i znaczeń, prezentował treści, które publiczność mogła bez problemu odczytać. Połączenie tańca i muzyki pozwalało na ukazanie różnych stanów psychicznych, jak choćby ból, tęsknota, gniew, nadzieja czy miłość.

Współcześnie tańce indiańskie można podzielić na trzy kategorie. Zarówno mężczyźni, jak i kobiety mają swój Taniec Tradycyjny i Fantazyjny, różnią się tylko w jednej kategorii – mężczyźni oddają się Tańcowi Trawy, a kobiety praktykują Taniec w Sukniach Dzwonkowych.

Aby dobrze się przygotować do zadania, stwórzcie na początek odpowiedni kostium. Wykonanie pióropusza może być trudne, ale zrobienie opaski na głowę, bogatej w kolorowe frędzle i piórka – już nie!

sposób wykonania: Zacznijmy od opaski. Z długości kartki A4 wytnijcie pasek o szerokości ok. 4–5 cm (potrzebne będą dwa takie paski). Następnie w dowolny sposób je ozdóbcie. Pomalujcie tak, by każdy wiedział, że ta opaska należy właśnie do Was. Przy pomocy zszywacza lub taśmy klejącej połączcie końce opasek, dopasowując je do swojej głowy. I gotowe! Do tańca przydałby się odpowiedni indiański strój! Tutaj macie wiele opcji. Jeśli dysponujecie kolorowymi ubraniami, to wystarczy, że doszyjecie frędzle do rękawów koszulek, spodenek czy spódniczek. Frędzle możecie wyciąć z innego materiału (np. starego prześcieradła) lub kolorowej bibuły. Decyzja należy do Was i zależy od Waszej wyobraźni i kreatywności. Możecie też stworzyć spódniczkę z bibuły lub krepy, wycinając paski o szerokości 2–3 cm w różnych kolorach. Te kolorowe kawałki przypnijcie (za pomocą zszywacza) do 5–6 (w zależności od szerokości Waszych bioder) połączonych pasków z kartek A4.

zasady: Przybrani w Wasz indiański kostium możecie rozpocząć indiańskie tańce! Zaplanujcie choreografię w kręgu. Rozważcie Taniec Miłości lub Wrażliwości, Taniec Niedźwiedzi lub prośbę o wzrost empatii w ludziach. Możecie też zaproponować swoje nazwy lub opracować ruch do tego, co Wam jest bliskie.

Sprawdźcie, czy system znaków, który udało Wam się opracować, jest czytelny dla pozostałych domowników i zaproście ich do wspólnej tanecznej uczt!

Działania z klasą / w klasie

Gdzie leży prawda?

liczba osób: dowolna liczba uczniów + nauczyciel

potrzebne materiały: brak

zasady: Każdy z uczestników ma za zadanie opowiedzieć dwie krótkie historie, z których jedna przydarzyła mu się naprawdę, a druga jest całkiem zmyślona. Wybierając historie, postaramy się postawić na ich prawdopodobieństwo, żeby na pierwszy rzut oka i ucha nie dało się odgadnąć, gdzie leży prawda. Do każdej historii pozostali uczniowie i nauczyciel mogą zadać w sumie trzy pytania. Ich zadanie polega na rozszyfrowaniu, która z tych historii jest prawdziwa, oraz wskazaniu elementów, które ich na to naprowadziły. Co sprawia, że komuś uwierzyliśmy?

Twój niedźwiedź

liczba osób: dowolna liczba uczniów + nauczyciel

potrzebne materiały: kartki, długopisy

zasady: Zastanówcie się, kim mogłyby być Wasze niedźwiedzie. Każdy z uczestników samodzielnie przygotowuje notatki do pogłębionego opisu postaci. Skupcie się na następujących zagadnieniach:

- wygląd zewnętrzny – jakiej jest wielkości? jakie ma futro? jakiego koloru są jego oczy?;
- cechy – jaki jest w stosunku do Ciebie, a jaki w stosunku do innych niedźwiedzi? co lubi robić? o czym marzy?;
- komu powiesz o istnieniu Twojego niedźwiedzia?.

Na koniec pomyślcie, która z cech niedźwiedzia jest dla Was najważniejsza. Podzielcie się tymi przemyśleniami z całą klasą.

List do Elizy

liczba osób: dowolna liczba uczniów + nauczyciel

potrzebne materiały: kartki, długopisy

zasady: Na początku spektaklu starsza siostra Jagody zupełnie nie rozumie, co dzieje się z dziewczynką. Napiszcie krótkie listy do Elizy, w których spróbujecie jej wyjaśnić tajemnicę niedźwiedzi i wyjątkową wrażliwość Jagody. Jakich argumentów użyjecie, by przekonać Elizę do zmiany jej stosunku do siostry? Nie zapomnijcie o elementach, które powinien zawierać list:

- miejscowość i data;
- zwrot do adresata;
- trójdzielna budowa listu (wstęp, rozwinięcie, zakończenie – każdy element powinien rozpocząć się od nowego akapitu);
- zwrot pożegnalny;
- podpis.

Pamiętajcie także, by zwroty do adresata pisać dużą literą.

Podczas zajęć przeczytajcie listy na głos i porozmawiajcie o użytych argumentach. Jak odbierają je inne osoby w klasie? Podzielcie się emocjami, jakie się dla Was z nimi wiążą.

Ciekawostki

Dlaczego Jagoda nie jest Luizą? O roli tłumacza w dramacie

Sztuka „Jagoda i niedźwiedzie” została oryginalnie napisana w języku francuskim przez Karin Serres i nosi tytuł „Louise les ours”. Na język polski przełożyła ją Ewa Umińska. Już na pierwszy rzut oka możemy dostrzec, że francuski i polski tytuł różni imię głównej bohaterki. Francuska Luiza stała się polską Jagodą za sprawą pomysłowości tłumaczki, ale także za zgodą samej autorki. Jesteście ciekawi dlaczego? Tajemnice Luizy-Jagody, a także więcej informacji na temat pracy tłumacza odkrywa przed nami Ewa Umińska w wywiadzie, który znajduje się tutaj: <https://nowesztuki.pl/news/najpierw-parze-kawe-potem-czytam-tekst/>.

Wielki Manitu, czyli niesprecyzowana siła przyrody

Indianie z plemion algonkińskich (zamieszkujących Amerykę Północną – dzisiaj w większości Stany Zjednoczone i Kanadę) wierzyli w Manitu – tajemniczą siłę przyrody, obecną w zjawiskach pogodowych. Manitu unosił się wszędzie, mógł być burzą, ale i deszczem czy wiatrem. Nie był bóstwem o jednym, określonym wizerunku. Zgodnie z wierzeniami stworzył on wszechświat, w którym panował nad najważniejszymi prawami. Codziennymi sprawami zajmowały się inne bóstwa, jak choćby Księżyc czy Słońce. Za sprawą m.in. chrześcijańskich misjonarzy Manitu przyjął postać dobrego lub złego ducha zwanego właśnie Wielkim Manitu.

Symbol i alegoria

Symbol i alegoria to dwa terminy związane z interpretacją dzieł sztuki (literackich, teatralnych, malarskich). Dotyczą one niedosłownego odczytania konkretnych elementów pojawiających się w utworze. Są jednak dwie główne cechy, które pozwalają je od siebie odróżnić. Alegoria jest utrwalona w kulturze. Oznacza to, że grupa osób (np. społeczeństwo) bez problemu rozpozna jej znaczenie. Natomiast symbol jest wieloznaczny, zakłada wielość odczytań, a jego treść może być indywidualna dla każdej z osób, które odczytują dzieło.

W kulturze europejskiej postaci zwierząt bardzo często występują jako alegorie. Dzieje się tak np. w bajkach zwierzęcych. Lis zwykle oznacza tam chytryść, sowa – mądrość, a zając – płochność. Jednak obecność zwierząt w utworach artystycznych nie zawsze zmusza nas do lektury alegorycznej, możliwe jest także odczytanie symboliczne. Z taką sytuacją mamy do czynienia właśnie w „Jagodzie i niedźwiedziach”. Czym lub kim są tytułowe niedźwiedzie? Autorka nie zostawiła nam jednoznacznej odpowiedzi na to pytanie. Każdy, kto podejmuje się lektury tego dramatu, ogląda przedstawienie lub decyduje się na jego wystawienie, może nadać im własne znaczenie.

Autorki przewodnika:

Sandra Lewandowska, Joanna Żygowska

Opracowanie graficzne:

Magdalena Bryłowska

Masz pytania, chcesz się podzielić opinią albo swoim niedźwiedzim gajem czy listem do Elizy?

Kontakt: slewandowska@csdpoznan.pl

Jagoda i niedźwiedzie

Tekst: **Karin Serres**

Przekład: **Ewa Umińska**

Reżyseria: **Jerzy Moszkowicz**

Scenografia: **Jakub Psuja**

Muzyka: **Maciej Zakrzewski**

Kostiumy: **Angelina Janas-Jankowska**

Ruch sceniczny: **Paulina Wycichowska**

Produkcja: **Wojciech Nowak**

Asystentka reżysera: **Izabella Nowacka**

Obsada: **Malwina Brych, Martyna Zaremba-Maćkowska, Paweł Binkowski, Radosław Elis**

Projekt plakatu: **Ania Górka**

Spektakl powstał w koprodukcji Centrum Sztuki Dziecka w Poznaniu i Teatru Nowego im. T. Łomnickiego w Poznaniu.

Premiera odbyła się 12 marca 2018 roku na Scenie Wspólnej.

Poznań, czerwiec 2020

Centrum Sztuki
Dziecka
w Poznaniu